

Reactie Stichting Openbare Bibliotheek Amsterdam (OBA) op het voorstel tot wijziging van de WSOB

Met deze notitie reageert de OBA op het voorstel tot wijziging van de WSOB.

Ter introductie

Het werkgebied van de OBA strekt zich uit over de gemeenten Amsterdam (incl. Weesp), Diemen en Ouder-Amstel en heeft plm. 980.000 inwoners. Het OBA-netwerk omvat de hoofdvestiging OBA Oosterdok (90 uur per week geopend) en 28 buurtvestigingen (gemiddeld 55 uur per week geopend). Elke OBA-buurtvestiging bedient een verzorgingsgebied van ongeveer 30.000 inwoners. De OBA heeft 170.000 leden, organiseert ruim 7.500 activiteiten per jaar en ontvangt elke dag 10.000 bezoekers, waarvan meer dan de helft in één van de buurtvestigingen. Ruime openingstijden en nabijheid zijn bepalend voor de vraag of een bibliotheekvestiging effectief uitvoering kan geven aan de in de WSOB vastgelegde taken. De OBA wil een volledig hybride bibliotheek zijn. Dat betekent dat fysieke en digitale dienstverlening en programmering gelijkwaardig en volledig met elkaar verbonden zijn.

De OBA is lid van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB) en ondersteunt reactie van de VOB (van 12 december jl.) op het wetsvoorstel volledig. De opmerkingen in deze notitie zijn bedoeld ter ondersteuning van en aanvulling op de reactie van de VOB.

Wettelijke zorgplicht cruciaal

De belangrijkste aanleiding om na tien jaar de WSOB aan te passen is de constatering van de regering dat bibliotheken een essentiële maatschappelijke en culturele bibliotheekvoorziening zijn en dat het nodig is hiervoor een wettelijke zorgplicht voor gemeenten te introduceren. Uit ervaring binnen de sector van openbare bibliotheken kan de OBA de noodzaak hiertoe onderschrijven. Zolang openbare bibliotheken op gemeentebegrotingen als *nice to have* en niet als *need to have* kunnen worden gezien, kan het essentiële voorzieningenniveau onvoldoende worden gegarandeerd. Een goed genormeerde wettelijke zorgplicht is daarvoor cruciaal.

Pas de voorgestelde minimumnorm van artikel 6a aan conform het VOB voorstel

Zoals de VOB al heeft toegelicht, kan het voorgestelde artikel 6a. van de wet, waarin de gemeentelijke zorgplicht wordt beperkt tot één enkele bibliotheekvestiging per gemeente, die slechts 15 uur per week met een professionele bezetting is geopend, tot rampzalige gevolgen voor onze sector leiden. Verantwoordelijke wethouders en bibliotheekbestuurders -en daarmee de inwoners van hun werkgebieden- gaan hier in de toekomst heel veel last van hebben. Ook de VNG pleit in haar reactie op het wetsvoorstel van 19 december voor meer duidelijkheid, aansluiting bij de bestaande situatie en ruimte voor maatwerk in gemeenten. Dit kan worden opgelost door het wijzigingsvoorstel voor artikel 6a van de VOB over te nemen, daarmee het begrip "passende lokale bibliotheekvoorziening" te introduceren en hiervoor bij AMvB nadere regels te stellen. De bibliotheeksector heeft al voorstellen voor deze nadere regels gedaan.

Digitale infrastructuur en digitale bibliotheek: van 'landelijk' naar 'gemeenschappelijk'

Wat minder opvallend, maar niet minder belangrijk zijn de voorgestelde nieuwe artikelen 17a en 17b met betrekking tot de *landelijke digitale infrastructuur* en de *landelijke digitale bibliotheek*. De OBA vindt het een belangrijke stap dat de minister van OCW met deze artikelen een de facto zorgplicht van de rijksoverheid voor de digitale infrastructuur en voorzieningen van het openbare bibliotheeknetwerk introduceert en de uitvoering hiervan belegt bij de Koninklijke Bibliotheek. De gekozen instrumenten AMvB (art. 17a, tweede lid) en Beheerplan (art. 17b) zijn hiervoor passend. Tot zover kan de OBA het wetsvoorstel onderschrijven.

Opvallend is dat in het wetsvoorstel de begrippen 'landelijke digitale infrastructuur' (art. 17b) en 'landelijke digitale bibliotheek' (art. 9, onderdeel b.) door elkaar worden gebruikt. Verder vindt de OBA het jammer dat in het wetsvoorstel geen afscheid wordt genomen van de begrippenkoppels 'landelijk-digitaal' en 'fysiek-lokaal' in de huidige WSOB. Daarmee zal ook de vernieuwde WSOB het onwerkelijke beeld blijven schetsen dat de 'digitale bibliotheek' alleen op landelijk niveau functioneert en dat lokale bibliotheken uitsluitend 'fysieke voorzieningen' zijn. In de afgelopen jaren zien we dat juist steeds meer

lokale openbare bibliotheken zich ontwikkelen tot volwaardige fysieke en digitale (dus: hybride) instellingen waarin fysieke ("offline") en digitale ("online") dienstverlening onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Dat is hard nodig gezien het beroep dat op openbare bibliotheken wordt gedaan om de digitale kloof te dichten. Zie o.a. het plan "Ons Digitaal Fundament" (d.d. 16 december jl.) van De Commissie Digitale Zaken van de Tweede Kamer.

Om ervoor te zorgen dat lokale fysieke/digitale voorzieningen en de landelijke digitale producten en diensten (infrastructuur, digitale collectie etc.) goed op elkaar zijn afgestemd, is coördinatie binnen en gemeenschappelijke aansturing vanuit het bibliotheeknetwerk van cruciaal belang. De OBA vindt dat dit geldt voor de gehele digitale infrastructuur, waarvan de digitale bibliotheek, naast allerlei andere landelijke, regionale en lokale componenten deel uit maakt. Betrouwbaarheid en interoperabiliteit zijn de sleutelwoorden en daarvoor staat het gehele netwerk, onder aanvoering van de KB (art. 9, onderdeel a) aan de lat. Het is aan de lokale bibliotheken om, gebruikmakend van deze gemeenschappelijke infrastructuur passende online en offline diensten aan de inwoners van werkgebied aan te bieden.

Met het oog hierop stelt de OBA voor om:

- de in de huidige wet gelegde koppelingen 'landelijk-digitaal' en 'fysiek-lokaal' ongedaan te maken en in de verschillende huidige en voorgestelde wetsartikelen de begrippen *landelijke digitale infrastructuur* en *landelijke digitale bibliotheek* te vervangen door het begrip "*gemeenschappelijke digitale bibliotheek en infrastructuur*".
- het begrip 'in stand houden' in de huidige artikelen 7 en 9, onderdeel b en het nieuwe artikel 17b te vervangen door het begrip 'beheren' om zo aansluiting te zoeken op het Beheerplan (artikel 17b).
- artikel 12, derde lid te schrappen.

Informatiepunten Digitale Overheid

De OBA is met de VOB verheugd over de aandacht van de Vaste Kamercommissie in het rapport "Ons Digitaal fundament" voor de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's). De OBA pleit ervoor dat de bewindslieden van OCW en BZK, samen met VNG en uitvoeringsinstellingen afspraken maken over duurzame financiering van deze belangrijke taak. Wat de OBA betreft worden deze afspraken ook wettelijk verankerd, zodat de specifieke middelen hiervoor ook op lange termijn beschikbaar blijven. Op deze manier kan ook invulling worden gegeven aan de zorgplicht die de overheid heeft op grond van de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer om burgers passende ondersteuning te bieden, zodat zij met succes gebruik kunnen maken van de dienstverlening van de overheid.

Bibliotheek op school en kinderopvang

De OBA onderschrijft het pleidooi van de VOB om de brede maatschappelijke aandacht voor leesplezier en leesbevordering te vertalen in een aanscherping van de WSOB op dit punt en in een langjarige financiële impuls voor de versterking van het bibliotheekwerk op scholen en in de kinderopvang. Voor de eerstvolgende jaren lijkt financiering nog verzekerd, maar borging en versterking op de lange termijn is absoluut noodzakelijk. Dit begint bij een goede wettelijke verankering in de vorm van het door de VOB voorgestelde "artikel 8a".

Gratis lidmaatschap tot en met 26 jaar.

Een belangrijk onderdeel van de versterking van de leesvaardigheid en leescultuur in Nederland is het verruimen van de mogelijkheid om gratis lid van de fysieke en digitale openbare bibliotheek te kunnen worden. Bij sommige bibliotheken is het gratis jeugd/jongerenlidmaatschap verruimd. Met ingang van 1 januari 2025 volgt ook de OBA dit voorbeeld, zoals begin dit jaar is aangekondigd in de Amsterdamse Bibliotheekvisie "[Lang leve de bieb](#)". De OBA vindt het van groot belang dat zo'n gratis lidmaatschap volwaardig en volledig hybride (dus ook digitaal) is. Daarom pleit de OBA ervoor om de in artikel 13, tweede lid van de huidige WSOB benoemde leeftijdsgrens van achttien jaar los te laten en te bepalen dat deze leeftijdsgrens periodiek door de minister van OCW kan worden vastgesteld. Dat schept ruimte om over een verhoging van deze leeftijdsgrens -naar bijvoorbeeld zevenentwintig jaar- besprekingen tussen de minister van OCW, de uitgeverij en de bibliotheeksector te starten. Dit is in lijn met de afspraken die hierover in het Bibliotheekconvenant 2024-2027 zijn gemaakt en past bij de urgente situatie m.b.t. de leesvaardigheid en -cultuur in ons land.